

Rózsa Rita

A Magyarországon diplomát szerzett vajdasági magyarok identitásváltozásai és karrieresélyei

II. éves andragógia MA hallgató.

Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/B.

e-mail:

Kulcsszavak: identitás, kisebbség, migráció, felsőoktatás, Vajdaság

Abstract

A vajdasági magyarok identitásváltozásának és migrációs szükségleteinek ismertetését fontosnak tartom, személyes érintettségem okán is. Azt szeretném bemutatni, hogy a Magyarországon felsőfokú végzettségüket megszerző fiatalok milyen változatosan nyilatkoztak eddigi életútjukról, mely során az is kiderült, hogy mik a vágyaik és lehetőségeik a továbbiakban, valamint ezek a tervek hogyan kerülhetnek megvalósulásra.

Abstract

Since I was born in Vojvodina, this topic is a personal matter of me. Many young adults choose to continue their education in Hungary, mostly because the Hungarian border is near or because they don't speak to Serbian well enough. I also sought to collect information about their previous educational socializing process, familial background and intentions, ambitions, followed ideals, which led to their decision of studying of abroad.

1, Bevezető

Vajdasági születésűként, a Pécsi Tudományegyetem hallgatójaként a választott téma személyesen is érint. Alapképzési diplomám megszerzése után magam is abban a helyzetben voltam, mint akiknek a véleményét kértem dolgozatom megírásához. Az interjú módszerét

felhasználva arra törekedtem, hogy kiderítsem, beszélgető partnereim milyen indíttatásból jöttek a Vajdaságból Magyarországra diplomát szerezni. Milyen szempontok, motivációk vezérelték őket pályaválasztásukban, illetve országhatárt is átlépő intézményválasztásukban? Milyen perspektíva-elvárásokat fogalmaztak meg önmaguknak és mindezek milyen mértékben váltak valóra? Hogyan látják ma jövőjüket? Milyen általánosítható tapasztalatok és jellegzetes életutak tárhatóak fel a vizsgálat eredményeként?

Ezen vizsgálat során szándékoztam feltérképezni a megkérdezettek előzetes iskolai szocializációs folyamatait, családi háttérét és indíttatásait, ambícióit, esetleges mintakövetéseit, amelyek eredményeként országhatáron túli tanulmányokra vállalkoztak. Érdekelt, hogy a támogató családi háttér, a befogadó országgal kapcsolatos érzelmi és értelmi viszonyulások, illetve az itt tapasztalt befogadási attitűdök mennyiben segítették a kitűzött célok elérését. Kerestem a választ arra is, hogy szűkebb vagy tágabb környezetük visszavárja-e a vajdasági hallgatókat, vagy haza is már csak vendégségbe mehetnek. Találnak-e tanulmányiuknak megfelelő munkahelyeket, illetve ezek hogyan viszonyulnak felkészültségükhöz? Mindezek a kérdések – résztvevő megfigyelőként – a mindennapokban folyamatosan érintenek, ezért a dolgozat megírásában belső motiváció is segített.

A vizsgálat 2010 júliusától 2010 decemberig tartó időszak folyamán zajlott le, a Vajdaság különböző településein.

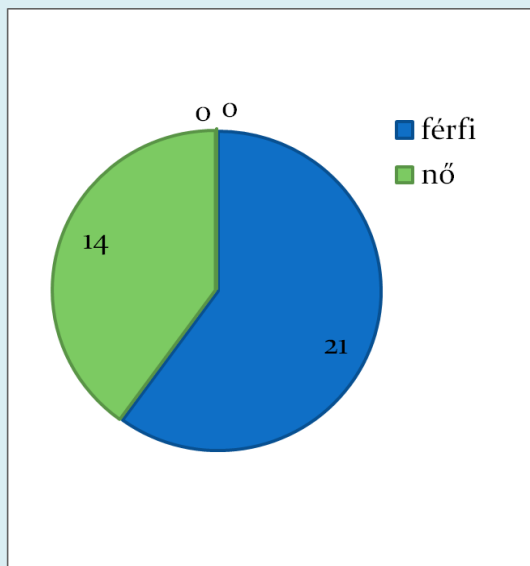
A kutatás során az interjúzás módszerét alkalmaztam, mivel a kvalitatív kutatásokban ez a módszer hatékonyan alkalmazható. Próbáltam szisztematikusan és alaposan kivitelezett módszerekkel elemezni az adott válaszokat. Attól függően, hogy egy bizonyos eredményre számítottam a megtervezett stratégia alapján, mégis a kontextustól függően más és más válaszok is születnek egy kutatás során. Az interjúkérdések összeállításánál odafigyeltem arra, hogy pontos és világos kérdéseket fogalmazzak meg, egy dologra kérdezzek rá egyszerre és kerültem az indiszkrét kérdések feltevését, vagy ami érzékenyen érintheti a válaszolót bármilyen módon.

Félig strukturált interjúként határozom meg a felmérést, mivel attól eltekintve, hogy megváltak a kérdéseim, felmerülhettek a beszélgetés során további témák is. A zárt kérdések megadták a beszélgetés vezérfonalát, a nyitott kérdések pedig teret engedtek a saját vélemény kinyilvánításának, és az egyéni gondolatmenet kifejtésének is.

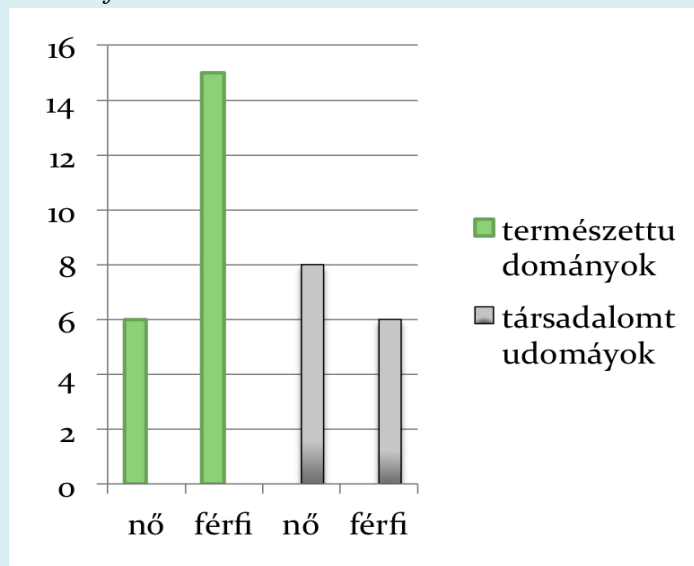
A mintaválasztás véletlenszerűen alakult, a saját környezetemből indultam ki, majd az ismerősök ismerősei nyomán haladtam tovább. Hasonlóan a hólabda módszerhez, mely fokozatos felhalmozódásra utal, tehát a már elért személyek újakat ajánlanak, illetve javasolnak. Ezt egyítve a szakértői mintával, amely a kutatást olyan irányba indítja el a megkérdezettek által, amit saját magunk gondolunk a kutatás céljairól és elemeiről.

Az előzetes kutatások eredményeit is megkíséreltem összegyűjteni, a legfrissebb irodalmakból kiindulva, majd haladva a korábbiak felé, és így egy lassanként teljes képet kaptam majd a kiindulási pontoktól kezdve.

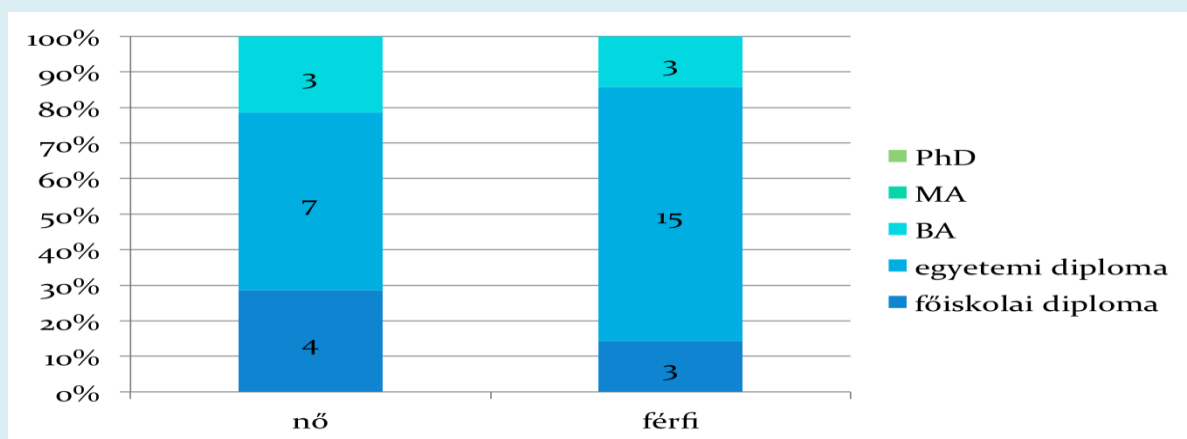
1. ábra – Nemek szerinti felosztás

2. ábra – Tudományterület szerinti felosztás

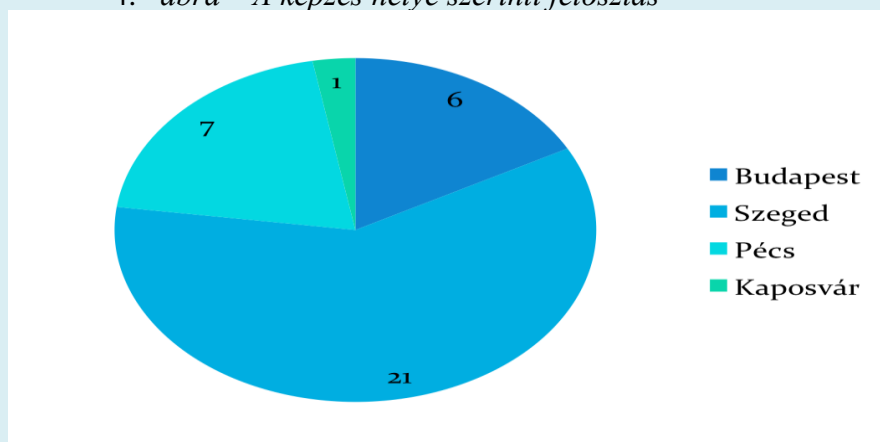
3. ábra – Végzettség szintje szerinti felosztás

A kutatásban résztvevők nemek szerinti felosztása a 1. ábrán látható és a következőképpen alakult, 21 férfi és 14 nő. Valamennyivel nagyobb számban választották a természettudományokat a kutatásban résztvevők, kiemelkedően magas az egyetemi diplomával rendelkezők száma, és nem tudtam MA végzettségűvel beszélgetni, a viszonylag új Bolognai rendszerben még nem szereztek diplomát, ezek az adatok a 2. és 3. diagramon

tekinthetők meg.

4. ábra – A képzés helye szerinti felosztás

A 4. ábrán pedig a képzés helye szerinti felosztásban látható, hogy mennyivel magasabb a Szegeden diplomát szerzettek száma, feltételezem, hogy a határ közelsége ebben nagy szerepet játszik.

2, Tartalmi kifejtés

2, 1. Földrajzi és gazdasági helyzetkép

Szerbia jelenlegi mindennapi megítélésében kikerülhetetlenül nagy szerepe van a közelmúlt történelmi eseményeinek, melyek nem tüntetik fel jó színben az országot. Szüntelenül előtérbe kerülnek azok a kérdések, melyek a Balkán, illetve Délkelet-Európa határainak kijelölésével kapcsolatosak, miközben a közmegítélés Szerbiát a Balkán szerves részének tekinti. Ugyanakkor Szerbia része a Vajdaság is, melynek besorolásával kapcsolatban már általában aggályok merülnek fel.

A régi Jugoszlávia széthullása után az etnikai háborúk, a NATO-bombázások és a gazdasági embargó nagy visszaesést eredményezett Szerbiában. Ebben az időszakban az ország külkapcsolatai megszűntek, csak a 2000. évi demokratikus változások hoztak reményt keltő eredményeket. Lassanként megindultak a privatizációs folyamatok, külföldi befektetők is érkeztek az országba, mint például a Philip Morris, a BAT, a Lukoil. A belső politikai folyamatok ezek után is fékezőleg hatottak a gazdaságra, végül a 2004-es év annyiban jelentett fordulópontot, hogy az ipar némiképpen fejlődésnek indult.

2.2, Lakosság

Az elmúlt években Szerbiában – az európai tendenciákhoz hasonlóan – az előregedés jelensége volt megfigyelhető, amely különösen a délvidéken élő a magyar lakosság adataiban volt erőteljes – ezt igazolják a 2002-es adatok. Egyrészt az elvándorlások jelentős mértéke,

másrészt pedig a megszülető gyermekek számának csökkenés volt megfigyelhető. Ezzel a vajdasági magyarság az előregedés szakaszába lépett.¹

2.3, A magyarság pozícióvesztése

Az utóbbi években a vajdasági magyarok foglalkoztatási szerkezetében – különböző okokból kifolyólag – számottevő átalakulási folyamatok indukálódtak, amelyek pozícióvesztésként is értelmezhetőek. A magyarok aránya jóval kisebb a presztízsszakmáknak számító foglalkozások körében, elsősorban a szakemberek és köztisztviselők esetében.

2.4, Migráció és identitás

Vajdaság több szempontból is migrációs területnek számít. Egyrészt a magyarok vándorolnak külföldre, másrészt pedig különböző nemzetiségek települnek Vajdaság területére. Az egész valamikori Jugoszláviáról elmondhatjuk, hogy minden tagköztársaság meglehetősen vegyes lakosságú, kettő és háromtömbös struktúra volt jellemző az egész országra, kivéve Szlovéniát, ahol egy nemzetiségűek éltek. Kéttömbös struktúra volt közép-Szerbiában (szerbek és albánok), Horvátországban (szerbek és albánok), Macedóniában (macedónok és albánok), Montenegróban (montenegróiak és muzulmánok) valamint három Boszniában, ahol albánok, szerbek és horvátok egyaránt éltek a területen.

A vajdasági magyarok száma az 1960-as évektől egyre jobban csökkent. Akkor számuk megközelítette a 450 ezer főt. A 2002-es adatok szerint már csak 209 ezer körüli magyar él a területen, ez nagyjából a lakosság 14%-át jelenti. A nagyarányú csökkenésre több tényező hatott, ilyenek a természetes szaporulat csökkenése, a vegyes házasságok, a migráció és tervszerű betelepítések, az állam beavatkozása az asszimilációs tervek megvalósítása érdekében, elszegényedés és a nemzeti identitástudat gyengülése.²

A nemzeti identitástudat gyengülése hosszabb ideje megfigyelhető. Az identitástudat kialakulása feltételez valamilyenfajta pozitív viszonyt. Az egyén a szocializáció útján elsajátítja a saját identitását, amit a későbbiekben szeretne is megőrizni. A kisebbségben élőkénél ugyanúgy az első komolyabb szocializációs állomás az óvoda és az iskola, ám itt már észleli a gyermek, hogy nem egyedüli kultúráként jelenik meg a sajátja, bizonyos ütközési pontokat érzékel. A haza fogalma nem kap olyan jelentős szerepet, csak területi jelentősége van. Az élettér elkülönül a nemzeti identitástól. Ez különösen akkor jelentős, ha a két kultúra nagy eltéréseket mutat. A vajdasági emberek nem az anyaországhoz kötődnek, hanem kimondottan Vajdasághoz, valamint a saját településükhöz Szerbián belül, de kevésbé magához az országhoz.³ Ebben az időszakban, a falvakból a városba történő áramlás miatt az embereknek nem volt lehetőségük magyar tagozatra íratni a gyerekeiket, mert erre a nagyobb településeken nem volt módjuk. Jugoszlávia azt az illúziót adta az embereknek, hogy élhetnek együtt, tanulhatnak az anyanyelvünkön, de később kiderült, hogy erre nem mindenhol lesz

¹ Hidvégi Mikó Imre Kutatóintézet Közalapítvány

URL: http://www.hidvegimiko.hu/b2_kutatasaink/Unios_palyazatok_SZERBIA.pdf (2010.10.29.)

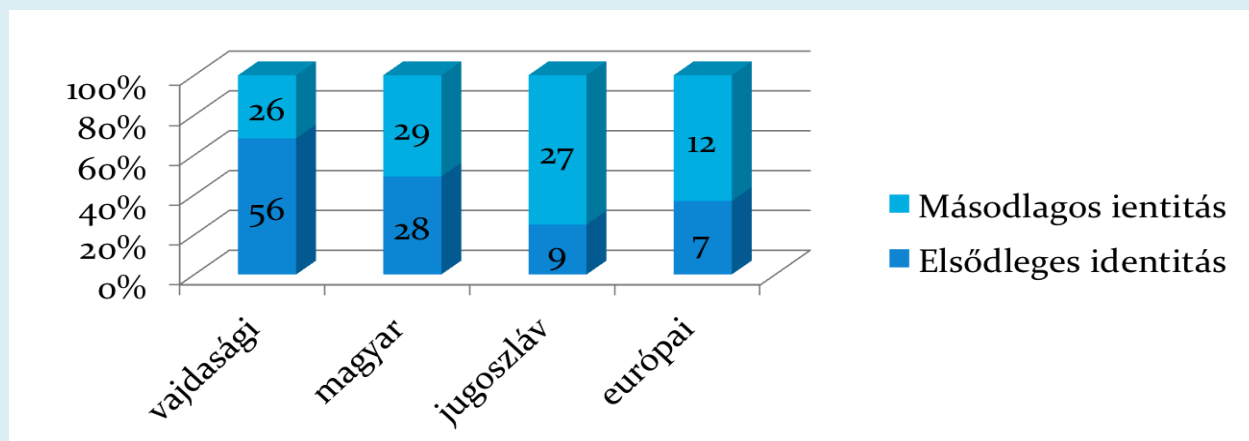
² Dr. Gábrity Molnár Irén: Vándorlások a Vajdaságban és a Vajdaságból, 2003. május 25-31. Palics

³ Badis Róbert: A vajdasági magyarság identitásstratégiái

URL: http://www.idkm.org/tanulmanyok/A_vajd_magy_ident.pdf (2010.11.05.)

lehetőség. Sok évig az emberek nem fektettek hangsúlyt a nemzetiségük kiemelésére, de miután a magyarság kisebbséggé vált a 90-es éveket követően, a népszámlálás alkalmával, többen vallották magukat ismét magyarnak, vagy anyanyelvüként jelölték meg a magyart. Korábbi identitásvizsgálatok szerint a következő ábrán látható, hogyan gondolkodtak a fiatalok az identitásukról.

5.ábra - Badis Róbert: A vajdasági magyarság identitásstratégiái (szerkesztette Rózsa Rita)

Látható, hogy a többség magyarnak, de jelentős százalék fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy vajdasági magyarnak vallja magát. Tehát a legtöbben először vajdasági magyarnak (elsődleges identitás), majd csak ezután magyarnak, és végül, de még mindig nagy számban mondják magukat jugoszlávnak (másodlagos identitás).

A saját kutatásom alapján azt mondhatom, hogy ez az arány a friss diplomások körében is hasonló, ők is leginkább a vajdasági magyar vagy a határon túli magyar identitásukat hangsúlyozzák. Akár más megfogalmazásban is megjelent, mint például:

„Magyar vagyok a Délvidékről”.⁵

A legtöbben kiemelik, hogy magyarok, de nem magyarországiak. Valószínűleg a kettős állampolgárság megszerzése után sem éreznék némelyik fiatal azt, hogy teljesen befogadnák, sokak szerint:

„A magyarok nem összetartóak, és emiatt többször szembesültek vele már külföldön, hogy a szerbek sokkal inkább érzik őket közējük valónak, mint a magyarok.”⁶

Akad, ahol már érezhető az identitásvesztés, ott hontalan vagy kétlaki válaszokat kaptam arra a kérdésre, hogy hova tartozónak vélik magukat. Akik több éve Magyarországon élnek és dolgoznak, talán ők azok, akik leginkább „magyarrá” váltak, viszont fontosnak tartották kiemelni, hogy erős vajdasági gyökerekkel rendelkeznek.

⁴ Badis Róbert: A vajdasági magyarság identitásstratégiái

URL: http://www.idkm.org/tanulmanyok/A_vajd_magy_ident.pdf (2010.11.05.)

⁵ 18. Interjú, 6. oldal, 26 éves, férfi, történész

⁶ 11. Interjú, 4. oldal, 26 éves, nő, tájépitész

Az identitás kérdésekkel kapcsolatban az interjú során feltűnt, hogy az interjúk adatközlői nem a nemzeti jelleg, hanem a nemzetiségi hova tartozást, valamint a települési és családi kötődést tartják fontosnak. A lokális imprinting érzelmi alapon működik, a Vajdaságból ideiglenesen távol élők a legszorosabb környezethez köthetők, mint érzékelhető a következő nyilatkozatokban is.

„Érdekes kérdés... otthon magyarnak érzem magam, de Magyarországon még az állampolgárság megszerzése után sem éreztem magam igazán odavalónak. Magyarnak vallom magam, mert az az anyanyelvem. De sokszor szembesülök vele főleg külföldön, hogy a szerbek sokkal inkább érznek közénk valónak, mint a magyarok. Ez számomra felfoghatatlan és szomorú. Sokszor kívántam már külföldön, hogy lenne inkább szerb az anyanyelvem, több barátom lehetne. A magyarok sajnos nem tartanak össze.”⁷

„A hovatarozásom? Ha valakinek két otthona van, nem is tartozik már sehová. Az egyik helyre azért húz a szívem, mert ott a családom (szüleim), ott nőttem fel. A másik helyen önállósodtam, dolgozom, élek. Magyar vagyok, a többi lényegtelen.”⁸

„Én magyarnak vélem magam. Lokalizálni nem tudom. De szerintem nem is kell. Szerbiához semmilyen szinten nem kötődöm. Horgoshoz és egy két Vajdaság más területén élő emberhez igen.”⁹

2.5, A diploma megítélése Szerbiában és Magyarországon

Nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy melyik diploma ér többet, de arra vannak vélemények, hogy a Magyarországon végzettek mégis többre tartják az itt megszerzett végzettségüket, a rendszer és a követelmények jobb léte miatt, mint a szerbiai diplomát. Több indokot említettek, amiért nem tartják ugyanolyan értéknek a két diplomát, sem jogi, sem pedig eszmei érték szempontjából sem, sőt kiemelték a végzett diákok, hogy még az is adhat jobb megítélést egy diplomának, hogy melyik magyarországi egyetemen szerezték.

Akad olyan, aki szerint ugyanolyan értékű mindkét végzettség, főként a honosítást követően, mivel akkor már nincs eltérés az értékük között, de a képzés minőségét jobbnak tartják az anyaországban.

„Nem kerültem még olyan szituációba, ahol ezt összehasonlították volna. Az otthoni köztudatban az a tudat él, hogy Magyarországon minőségibb a középiskolai oktatás, viszont Szerbiában jobbak az egyetemek. Szubjektívnek tartom ezt a kérdést, nem igazán foglalkoztat, hogy kinek mi a véleménye ezt illetően.”¹⁰

„Úgy gondolom, hogy igen, mert miután honosítottam a diplomát, egyenértékűek lesznek. Ha meg nem honosítatom, akkor nincs értelme kérdésnek. Hisz akkor nem otthon dolgozok, így minek hasonlítani? És ki hasonlítgatná?”¹¹

Azt kiemelném, hogy ezek a legtöbb esetben nem tapasztalaton alapuló válaszok, mivel az interjúalanyaim jelentés része, nem vagy még nem tért vissza Vajdaságba.

⁷ 11. Interjú, 3. oldal, 26 éves, nő, tájépitész

⁸ 21. Interjú, 5. oldal, 26 éves, nő, biológus

⁹ 32. Interjú, 5. oldal, 23 éves férfi, informatikus könyvtáros

¹⁰ 15. Interjú, 5. oldal, 23 éves, férfi, testnevelés-földrajz BA

¹¹ 13. Interjú, 3. oldal, 24 éves, nő, logopédus

2.6, Diplomahonosítás

A magyarországi felsőoktatási diplomák elismertetése egy olyan eljárás, mely után a diploma felhasználható Szerbiában való munkavállaláshoz, illetve továbbtanuláshoz vagy az eddigi tanulmányok folytatásához. E folyamat keretein belül meghatározzák a végzettség szintjét és fajtáját, valamint szakmai, tudományos és akadémiai megnevezését. Figyelembe veszik a másik ország oktatási rendszerét, a tantervet, a felvételi követelményeket, valamint egyéb tényezőket, melyek jelentőséggel bírnak a diploma megszerzésére vonatkozólag.

Szükséges melléletek, melyeket a kérvényhez kell csatolni a következők: az elismertetésre előterjesztett diploma eredeti és három fénymásolt példánya, amely nem lehet elismervény és bizonylat sem. Eredeti bizonyítvány az intézménytől a teljesített tananyagról, és érdemjegyekről, tehát Europass melléklet, ennek szintén három hiteles fordítása. A szak hivatalos tanterve és programja eredeti nyelven, és ismételten fordításban is. Az okirat kiegészítő dokumentumai, és három hitelesített fordítása. A középiskolai, valamint az egyetemi bizonyítvány hiteles fénymásolata. Állampolgárságról szóló bizonylat, és a személyi igazolvány fénymásolata, elismervény a költségek befizetéséről. E mellett anyakönyvi kivonat vagy házassági anyakönyvi kivonat, amennyiben névváltoztatásra került sor.

Mindezek beszerzése és leadása után az egyetem átveszi a dokumentumokat, ha a kérelem hiányos, akkor az egyetem levélben értesíti a kérelmezőt, ha valamilyen dokumentumot nem áll módjában azonnal beszerezni, akkor erről külön írásban kell értesítenie az egyetemet, és leírni, hogy mikor tudja pótolni a hiányosságokat.

A fordítás idegen nyelvről szerb nyelvre egy bírósági fordító végzi, amikor minden dokumentum megvan, akkor az eljáró egyetem egy elismervényt ad ki arról, hogy a dokumentumokat átvette, és hogy folyamatban van a diplomahonosítás. A költségek igen magasak, ám az utóbbi években lehetőség volt a költségek visszatérítésének kérelmezésére.¹² Sokan nincsenek tisztában ezzel az eljárással, vagy részinformációkkal rendelkeznek a teendőik. Ám jelentős számban beszámolhatok olyanokról is, akik egyáltalán nincs szándékában az egyszer már megszerzett diplomájukat honosíttatni, és kitenni magukat egy ilyen hosszadalmas eljárásnak.

„Egyenlőre nem szeretném honosítani a diplomám. De a folyamat, hogy az iratokról hitelesített fordítást kell csinálni. Gondolom az is számít, hogy Szerbia által elfogadott legyen az intézmény, ahol a diplomát megszerezzük.

A diplomahonosítást feleslegesnek tartom. Elméletileg, ha nemzetközileg elismert az intézmény, elég egy fordítás az iratokról és a nyelvvizsgáról...”¹³

„Ismerem a rendszert, és a doktori ösztöndíjat csak úgy kaptam meg, ha elkezdtem a honosítást. A procedúra harácsolás az egyetemek részéről, és mivel az egész honosítás nincs

¹² Hazaérsz. Munkaerő-piaci elhelyezkedést segítő és esélyegyenlőségi programok Vajdaságban

URL: <http://hazaersz.eu/fex.page:oklevelhonositas> (2010.10.22.)

¹³ 21. Interjú, 4. oldal, 26 éves, nő, biológus

központilag szabályozva, ezért a helyi egyetemek kedvük szerint dönthetnek. Nem hiszem, hogy a honosítás fontos momentum lenne az otthoni karrierem szempontjából, csupán egy jogi aktus. A megszerzett diplomáim amúgy is többet érnek az otthoniaknál.”¹⁴

2.7, Jövőkép

A párválasztás motivációi között mind anyagi, mind társadalmi presztízsszempontok is előtérbe kerülnek, anyagi jólétre és biztonságra vágnak a legtöbben, ám a tartományban nem ez a jellemző párválasztási jelenség érvényesül. Hódi Sándor vizsgálatai során kiderült, hogy a nők kis része a házasságtól várja az anyagi biztonságot, a többi, jelentősebb csoport nem ebből a célból köt házasságot. A férfiaknál ugyanez mondható el, miszerint az iskolai végzettség a mérvadó, amikor is mindkét nem képviselői igyekeznek azonos iskolai végzettséggel rendelkező párt választani maguknak.¹⁵

„Nem nemzetiség alapján ítélem meg az embereket, így a páromat sem ezt figyelembe véve választottam.”¹⁶

„Számomra nem volt szempont a nemzetiség. A sors hozta úgy, hogy ő is vajdasági.”¹⁷

Az interjúalanyaim többségénél a családalapítás még csak a következő évek terveiben szerepel, és a szerint, hogy milyen nemzetiségű párt választanának maguknak többnyire hasonló válaszokat kaptam, mi szerint, hogy nem számít, hogy hova valósi, viszont egy két esetben kiemelték, hogy a nemzetiség igenis számít.

„Az hogy hová valósi, az nem számít, a nemzetiség az már igen”¹⁸

5 és 10 éves tervek tekintetében bizonytalanság érezhető, legtöbb fiatalnak nincs elképzelése még a következő évre vonatkozólag sem, nemhogy a jövőben hogyan alakul az életük. Az említett okok a gyorsan változó világ és a bizonytalanság, amiért ezt a kérdést még magának is fél feltenni az ifjú generáció.

„A jelen teljes mértékben lefoglal. Nem tudom elképzelni magam még egy év múlva sem, nem, hogy nagyobb távlatokban. Nem tervezek egyelőre.”¹⁹

Ezzel szemben találkoztam kialakult jövőképpel rendelkezőkkel is, akiknek markáns elképzeléseik van a jövőjüket illetően, huszonéves koruk ellenére. 5 év múlva jó munkával rendelkező és nyugaton dolgozó és elismert szakember válik belőle, majd 10 év múlva pedig már gyerekekkel is rendelkezik.

„2-3 gyerekkel, asszonnyal, polgári házzal, vállalkozással és doktori diplomával”²⁰

„5 év múlva valahol nyugaton dolgozom és tervezgetem a családalapítást, 10 év múlva pedig már van családom is.”²¹

Néhány esetben pedig kiemelték, hogy mindezt otthoni, vajdasági környezetben szeretné megvalósítani, ahelyett, hogy külföldön maradjon, ahol jelenleg él és dolgozik.

¹⁴ 18. Interjú, 5. oldal, 26 éves, férfi, történész

¹⁵ Hódi Sándor: Köszönöm, drágám! Fórum Könyvkiadó, Újvidék, 15-30. oldal

¹⁶ 15. Interjú, 6. oldal, 23 éves, férfi, testnevelés-földrajz BA

¹⁷ 11. Interjú, 2. oldal, 26 éves, nő, tájépítész

¹⁸ 2. Interjú, 4. oldal, 35 éves, férfi, villamosmérnök

¹⁹ 21. Interjú, 5. oldal, 26 éves, nő, biológus

²⁰ 18. Interjú, 6. oldal, 26 éves, férfi, történész

²¹ 6. Interjú, 3. oldal, 24 éves, nő, matematikus

„Szerintem otthon fogok élni Vajdaságban, remélhetőleg a leendő gyermekeimmel és férjemmel... De nem tudom, nem szoktam ezekbe a gondolatokba túlságosan belemélyedni.”²²
„Szeretnék a szakmámban elhelyezkedni és családom alapítani. Nem tervezem, hogy 10 év múlva Kanada legyen az otthonom, de a jelenlegi helyzet alapján nem is Magyarországon/Szerbiában gondolkodom, mint otthon. Persze, minden változhat és változik is.”²³

Összegezve, tehát a családot emelte ki mindenki első helyen, majd a karrierépítés, elismertség, saját ingatlan és saját vállalkozás alapítása is gyakran szerepel a fiatalok célkitűzései között.

3, A kutatás eredményei

Azt gondolom nem kaptam pontos választ a kérdéseimre, egy-egy ember, egy-egy életút, és mind különbözőek. Azt hiszem a követendő értékeket mindannyian hasonlóan látják, a tervek még szerteágazóak, megvalósításra várnak, ám mindenki magabiztosan áll a feladat előtt. A motivációk esetében azt gondolom, az interjúalanyaim a lehetőségek szélesebb spektrumában való mozgás miatt változtatták meg lakóhelyüket, saját döntésük, hogy önmagukat és jövőjüket megtalálják. A jövő még csak megvalósításra vár, a jelen időszak a küzdelem időszaka, a célok eléréséé. Ez még nem a végső cél, csak a járható út és lehetőségek keresése.

A tapasztalatok pozitívnak mondhatók, a negatív diszkrimináció a határon túli lét miatt nem érezhető a tanulmányok alatt, a munkakeresésben kisebb mértékben előfordul, de ez sem mondható jellemzőnek.

4, Összefoglalás

Ha megpróbálnánk megjósolni, hogy a vajdaságiak közül az elkövetkezendő időkben többen, avagy kevesebb keresik boldogulásukat Magyarországon, akkor azt kell, hogy mondjam, hogy migrációs szempontból változatlan tendenciát mutathatnánk ki. Ez a tény azzal igazolható, hogy aki ki szeretett volna törni az addigi környezetéből, annak korábban is megvoltak a lehetőségei. Továbbá, nem valószínű, hogy befolyással lenne az újonnan megnyílt határok ilyen módon való kihasználása, esetleg, ha a cél ország nem Magyarország lenne, hanem egy olyan ország, ahol jóval magasabb az életszínvonal és a gazdaság mutatói. Vajdaság egy kis ország, egy sziget, ahol még meg tudnak élni több nemzetiségű emberek együtt, békében. Ha a gazdasági és politikai élet változást hoz, akkor ez a terület fejlődőképes. A humán erőforrások fellelhetőek, az előrelépéshez szükséges személyi állomány feltöltésének kérdése pedig megfelelő feltételekkel kínált munkahelyekkel nem jelentene gondot. Vajdaságból sokan elvándoroltak a jobb élet reményében, ám ha megcsillanna a változás lehetősége, akkor a külföldön élő magyarok talán a hazatérés alternatíváját választanák. Ez a munka a kutatás első részének tekinthető, a karrierkövetés abban az esetben lenne teljes, ha ugyanezen fiatalok megkérdeznénk néhány év múlva, hogy hogyan alakult az életük,

²² 13. Interjú, 4. oldal, 24 éves, nő, logopédus

²³ 11. Interjú, 3. oldal, 26 éves, nő, tájépitész

sikerült e elérniük kitűzött céljaikat, miként változtak a lehetőségeik, és mi az amit ma már másként gondolnak.

5, Irodalomjegyzék

1. Dr. Gábrity Molnár Irén (szerk.) (2008): Képzettek a jövő. A felnőttképzés háttéré Észak-Bácska iskolahálózatában. Regionális Tudományi Társaság, Szabadka, Verzál, Újvidék.
2. Hódi Sándor (2006): Köszönöm, drágám. Szerelem, szex, házasság a Vajdaságban. A háztartási konfliktusok pszichológiai és családpszichológiai vizsgálata. Fórum Könyvkiadó, Újvidék.
3. Szilágyi Ágnes (2003): A Vajdasági magyar felsőoktatási hallgatók munkaerő-piaci meglátásai, VMTDK dolgozat.
4. Dencs Tünde (2003): A Vajdasági magyar fiatalok továbbtanulási szokásai, VMTDK dolgozat, Újvidék.
5. Badis Róbert: A vajdasági magyarság identitásstratégiái. In: szerk.: Papp Richárd, Szarka László: Bennünk élő múltjaink. Történelmi tudat – kulturális emlékezet, Zenta. VMIMI, 319-327.
http://www.idkm.org/tanulmanyok/A_vajd_magy_ident.pdf (2010.11.05.)
6. Dr. Gábrity Molnár Irén (2003): Vándorlások a Vajdaságban és a Vajdaságból, 2003. május 25-31, Palics, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem Egyesület, Akadémiai napok. <http://www.felkol.org.rs/common/webolvas/GMI-vandorlas.pdf> (2010.11.05)
7. Gábrity M. Irén (2000): Obrazovni sistem osnov raslojavanja i artikulisanja ljudskog potencijala (2000.) <http://gabritymolnariren.com/obrazovni2000.pdf> (2010.10.12)
8. Gábrity M. Irén: Nacionalne manjine i regionalni identitet Vojvodine (2004) <http://gabritymolnariren.com/reg.identitet.pdf> (2010.10.12.)
9. Magyarország a XX. században, II. Kötet: Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezetek, gazdaság. <http://mek.niif.hu/02100/02185/html/96.html> (2010.11.20.)
10. Papp Richárd: „Egy tiszta magyar vidék Szerbiában” http://www.mtaki.hu/docs/magyarlakta_kistersegek/kisterseg_papp_richard.pdf (2010.10.22.)
11. Papp Richárd (2003): Kisebbségi léthelyzetek és jövőképek a Vajdaságban. Etnopolitikai vitafórum. MTA. Kisebbségkutató Intézet, http://www.mtaki.hu/tanulmanyok/papp_richard/index.html (2010.12.15.)
12. Papp Richárd (2003): Balkán és nemzet. A vajdasági magyarok „mentalitásáról” Pro Minoritate 2003/ősz 37-66.o. http://www.mtaki.hu/tanulmanyok/papp_richard/index.html (2010.12.15.)
13. Zakon o visokom obrazovanju <http://www.scribd.com/doc/7064004/Zakon-o-Visokom-Obrazovanju> (2010.12.03.)
14. Identitás Kisebbségkutató Műhely <http://www.idkm.org/?page=muhelyrol> (2010.12.03.)

15. Martin Brusis (2006): A Vajdaság alkotmányos helyzete (ford. Komáromi Sándor) Kisebbségkutatás, 2006/2.szám .
http://www.hhrf.org/kisebbssegkutas/kk_2006_02/cikk.php?id=1388 (2010.11.10.)
16. Željko Bjeljac – Vesna Lukić (2008): Migráció a Vajdaság területén 1919 és 1948 között, (ford. Lajtai L. László) Kisebbségkutatás, 2008/3. szám.
http://www.hhrf.org/kisebbssegkutas/kk_2008_03/cikk_nyomtatás.php?id=1677
(2010.11.10.)
17. Hidvégi Mikó Imre Kutatóintézet Közalapítvány
http://www.hidvegimiko.hu/b2_kutatasaink/Unios_palyazatok_SZERBIA.pdf
(2010.10.29.)
18. Hazaérsz. Munkaerő-piaci elhelyezkedést segítő és esélyegyenlőségi programok Vajdaságban <http://hazaersz.eu/fex.page:oklevelhonositas> (2010.10.22.)